

Statükonun kavramları

Daha provalar sürerken, Vakit hedef gösterdiği kişi ve kurumların arasına onları da kattı. Oyunun oynanması halinde, "vatandaş hassasiyeti"nin devreye gireceğini ima ettiler. Oyunun oynanacağı kolektif salon Kumbaracı 50, Vakit haberinin hemen ardından, Beyoğlu Belediyesi tarafından mühürlendi, yangın merdiveninin yokluğu gerekçesiyle. Mühür kaldırıldı, ama "Yala ama Yutma" ekibi de mekânı zora sokmamak için bu salondan vazgeçti. Şimdi provaları sürdürüyorlar, sahne bakıyorlar. Ve Özen Yula'nın yazdığı, Biriken ekibinin yönettiği oyun için kimse sahnelerini gönül rahatlığıyla açmıyor. Vakit faşizminden korkunun, tiyatro âleminde dayanışmanın boyutlarını böylelikle görebiliyoruz. Sahne görmeden tartışılan oyunun mahiyetini, başrol oyuncusu ve yönetmenlerinden dinliyoruz...

Vakit gazetesinin oyuna tepkisi melek gibi dinî figürler üzerinden mi, yoksa cinsellikle mi sorunları var?

Ayça Damgacı: İkişi kombine edilmiş. Melek, tanrısal ve ilâhî bir varlık; onun tiyatro sahnesine inmesinin bile başlı başına bir gerginlik konusu olduğunu söylüyorlar. Vaktiyle Devlet Tiyatrosu'nda "Babil'de Bir Melek" adlı bir oyunu sergilemek istemişler, oynanamamış. Kaldı ki, orada porno setine de inmiyor melek. (gülüyor) Vakit ve Millî Gazete'ye göre, böyle bir ruhanî varlık, insan gibi bir "pisliğin" içine sokulamazmış.

Ama bu oyunun, melekleri insan arasına karıştıran başka oyunların, filmlerin, romanların bakışı da pek farklı değil galiba. Tezat, "Yala ama Yutma" da da temiz bir varlık ve kötü insan arasında kurulmuyor mu?

Okan Urun: Oyunda ilâhî, ruhanî filan bir varlık değil, fantastik bir dünyadan gelen bir melek söz konusu.

Melis Tezkan: Melek diye adlandırılmasının tek sebebi, iyilik / kötülük diye bir şey varsa, bir takım kötü insanları iyilik yoluna çekmeye çalışmasından.

Urun: Bir misyonu var bu kişinin, 24 saatte birini doğru yola getirmekle yükümlü. Biraz Brecht'in "Sezuan'ın İyi İnsanı" gibi, biraz Hollywood karakterleri gibi, hani dünyaya gelecek, birkaç kişinin kafasında soru işaretleri oluşturacak... Oyunun ana teması meleğin gelmesi üzerine değil, geldikten sonra söyledikleri üzerine kurulu. Oyun, bir porno seti içinden politik bir söylem kurulabilir mi,

devrim yapılabilir mi, insanların bildiği şeyleri tekrar söyleyip farkına varmaları sağlanabilir mi üzerine.

Sonuçta oyuna başlarken dünyaya düşen bu varlığa iyi, düştüğü yere de kötü gözle bakıyoruz. Elbette büyük bir sömürü çarkı işliyor ama, niye pornocular illâ kötü insanlar olsunlar ki?

Tezkan: Aslında iyilik ve kötülük kavramları arasındaki bir şey tartışılıyor oyunda. Bize ilk verilen ve üzerinde düşündürülmek istenen şey bu. İleriki aşamalarda, acaba hakikaten gördüğümüz

Oyunun teması meleğin gelmesi üzerine değil, geldikten sonra söyledikleri üzerine kurulu. Oyun, bir porno seti içinden politik bir söylem kurulabilir mi üzerine. Bir porno eleştirisi de değil, dinî ve ilâhî bir şey de yok oyunda.

şey kötü mü ya da iyi mi, doğru mu, değil mi gibi şeyler tartışılıyor.

Motörhead'in Lemmy'sinin güzel bir sözü vardı: "Sırf kendilerinden değil, size dünyadan bahseden kızları severim. Porno filmi oyuncularında genellikle öyledir, iyi insanlardır. Onları parmakla gösterenlerden çok daha iyi."

Urun: Oyun porno konusunda bir eleştiri hiç değil, bundan çok uzakta. "Şer yuvasına gönderilen melek" gibi şeyler söylendiği anda bu dinî ve ilâhî bir şey olarak algılanıyor, ama öyle bir şey de yok oyunda. Görevli olan bir başka melek Irak'a gönderilmiş, öbürü çölin ortasında bir yere. Bizim oyundaki de Türkiye'de, İstanbul'da, nerede olduğu meç-

hul bir porno setine gönderilmiş.

Türkiye'de porno endüstrisi var mı? Urun: Legal olarak değilse de, herhalde illegal olarak, amatör düzeyde vardır. **Damgacı:** Bir arkadaşımız Tarlabası'nda bir ev aldı, bodrumunda bir sürü master kasetler, dokümanlar vardı. Var böyle bir sektör, ama biz bilmiyoruz, çünkü bizim korunaklı dünyamızın dışında. Porno oyunculuğunu da bir sanat biçimi olarak görüyorum. Haz alan, hazzını yansıtan bir karakteri oynuyorsunuz. Daha erdemli ve steril bir dünyadan baktığımızda, porno bir pislik yuvası olarak görülüyor. Aslında böyle olmayan, tüketimi son derece yüksek bir film türü. Oyunun yarattığı en büyük çatışma da burada. Bir porno setinden seslendiğinde bakalım ne olacak? "Ey ahali, siz hazzınıza düşkünsünüz ve haz her zaman dünya meselelerinin önüne geçiyor, peki o zaman hazzınıza düşkün olduğunuz o yerde dünya meseleleri yüzünüze çarpılsaydı ne yapardınız?" sorusuna maruz bırakıyor insanları.

"Devrim yataktan başlar" sözünü hatırlatıyor, değil mi?

Urun: Oyunda da söyleniyor bu söz. **Fakat bu sözden anladığımızı oyunda göremiyoruz. Dokunmak, bir hazza paylaşmak, ötekiyle bütünleşmek, realitenin baskısından kopmak gibi mefhumlar değil de, sevişme esnasında bir takım toplumsal realitelerin sözlü ifadesi var oyunda...**

Tezkan: Aslında oyundaki kadın karakter kendi devrimini yataкта yaşıyor. Öne koyduğu şey bir içsel dönüşüm. Oyunun sonunda kurtarılan da bir tek kendisi oluyor belki. Birçok şeyin, söylediği onca sözün klişesini gösterdiği gibi, kendi klişesini de gösteriyor.

Urun: Leyla karakterinin söylediği birçok şey, '68'lilerin söylediği, tırnak içinde basmakalıp şeyler. Marx'ın "din toplumların afyonudur" lafı da geçiyor oyunda. Arka arkaya sıralanmış bu tür yaygın cümleleri Özen Yula. Bazen de kendi ürettiği cümleler var.

Bütün bu yaygın önermeler, Leyla'ya didaktik bir hava da katıyor...

Urun: Oyun o didaktik söylemle dalga geçiyor. Politik doğrucu değil. Bu yüzden, ne feministler, ne solcular, ne sağcılar, ne dinciler tarafından sevinebilir. Oyun daha çok içi boşaltılmışlık haline dikkat çekiyor. Ondan da bahsederim, bundan da bahsederim, porno da yaparım... O ideoloji, bu ideoloji, şu bilmem ne, biraz rahat bırakın durumu da var. **En azından bizim oyunu anladığımız, yorumladığımız şekliyle böyle. Bir sürü şeyi arka arkaya söyledikten sonra, geriye tek bir şey kalıyor: "Bu dünyaya ait bir şey özedim" diyor Leyla. Oyun bu cümleyle kapanıyor. (gülüyor)**

Damgacı: Hazzı seçiyor aslında. Dionysos ve Apollon çatışması var burada. Tensel, cinsel fizikseliği yaşarken bir haz faktörü vardır. Bunu bastırmak için insan misyonlara, akılcı olana yaslanabilir. Burada çok ciddi bir beden / akıl çatışması var. Oyunu güçlendiren taraflardan biri de bu. İdeolojik olan mı, haz mı? Bu

işmanının sonunda, ikisini de optimize ederek, hazzı ve bu dünyayı seçiyor Leyla. Bu dünyayı kirlilikleriyle, hazzıyla, savaşlarıyla, ütöpik bir iyiliğin ve erdemliğin yokluğuyla seçiyor.

Urun: Brecht oyunlarında da bu tartışılır: Oyunun sonunda umut olmalı mı, olmamalı mı? Bu oyun günümüzü anlatıyor. Bizim kuşak daha baştan mutsuz, ama mutluymuş gibi davranıyor.

Tezkan: Bunu da bir hayatta kalma yöntemi olarak yapıyor...

Urun: Evet. Bizim bir şeyler yapmaya, iş üretmeye çalışmamızın sebebi de, bir direnme noktası oluşturmak.

Damgacı: Oyunda şizoid bir şey olarak veriliyor gerçeklik. "Hangi algı, hangi bakış gerçek?" gibi bir argümanı var oyunun. "Melek porno setine iner mi, porno iyi mi, kötü mü?" gibi bir tartışmanın ötesinde.

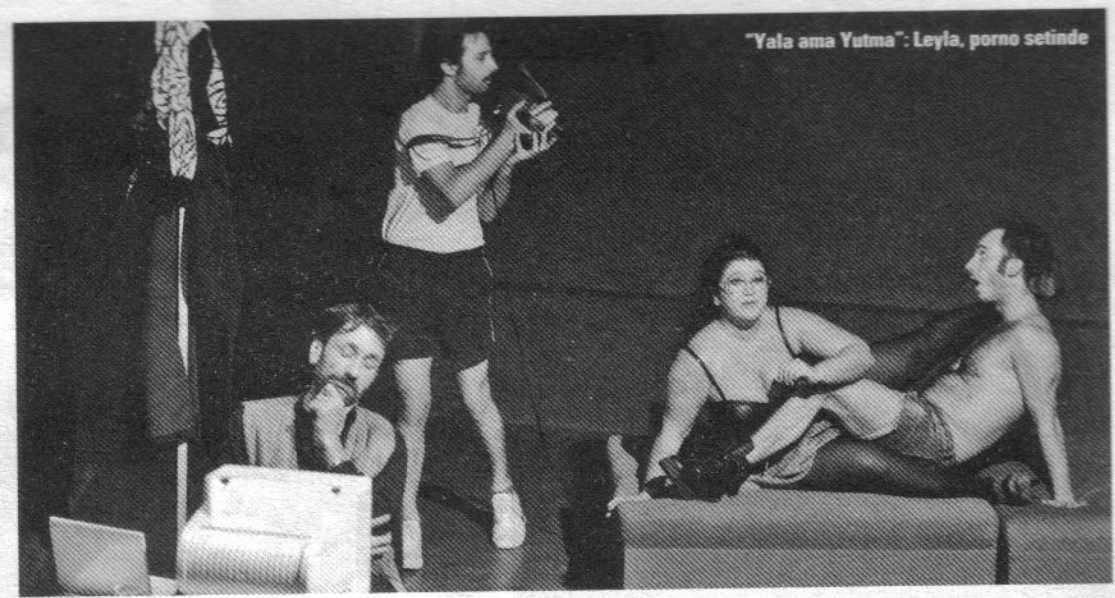
Tezkan: İyi ve kötü, statükonun kavramları. "Yala ama Yutma" adı da, en azından bizim okuduğumuz şekliyle, buradan geliyor. Gördüklerimiz ne kadar gerçek, görelim ama inanmayalım, yalalayım ama yutmayalım, biraz mesafe alalım olan bitene diyoruz.

Urun: Gerçeklik ve zaman kırılması, Özen'in hemen hemen bütün oyunlarında hâkim olan bir tema. "Gayriresmî Hürrem" oyununda da vardır, öyle olduğunu zannedersiniz, ama aslında öyle değildir. Ama öyle değil zannettiğiniz şey de aslında öyledir. Bir karmaşa yaratmayı çok seviyor Özen. "Yakındağ'da Emanet" de böyledir. Türkiye toplumunun paranoyaklıktan şizofrenliğe doğru adım attığını düşünüyor, her oyununda arka planda bu şizoid yapıyı gösteriyor. Ben genellikle banyo yaparken dünyayı kurtarıyorum. (gülüyor) Ama banyodan çıkıp, havluya sarıldığım zaman kimseyi kurtarmış olmuyorum, kendi kendime hayal kurmuş oluyorum. Oyundaki pornocu da hayal kuruyor ve geriye kalan hayalindeki günbatımları ve gündoğumları oluyor. Her gazete kendince dünyayı kurtarıyor, biri "Türkiye'nin gitmesi gereken yön bu" diyor, diğeri "şu yön" diyor ve sonunda olan oluyor. Biz bazen dışında kalıyoruz, bazen içinde ve dünya dönmeye devam ediyor.

Damgacı: Bir yürüyüşe katılarak dünyayı ne kadar değiştirebilirsin? Filistin'deki bir çocuk için sokakta yürüyerek oraya ne kadar yardımcı olabilirsin? Örgütlülük de artık işlemiyor. Hepimiz F tipi hapishane modeli evlerimizde bilgisayarımızla başbaşaız. Facebook, bir yaşam biçimi modeli. Elli yıl sonra sadece bilgisayarda bir yerlere tıklamaktan daha fazla politik olamayacağız. Böyle bir umutsuzluğum var hayata karşı.

Biriken nedir? Videodan performans, farklı alanlarda işleriniz var...

Urun: 2006'dan beri çalışıyoruz, çok daha öncesinden tanışıyoruz Melis'le. İkimiz de üniversiteyi Fransa'da okuduk. Biriken, Gülten Akın şiiri aynı zamanda: "Her şey birikir / Sözler, nesnelere ve düşüncelere biçiminde" diye başlayan bir şiir. Biriken olarak başından beri istediğimiz, formların içeriği, içeriğin formu etkile-

"Yala ama Yutma": Leyla, porno setinde

mediği, itelemediği işler çıkarmak. Ne kadar başarabiliyoruz, bilmiyorum, ama ona özen gösteriyoruz.

Tezkan: Derdimiz özellikle farklı formları beraber kullanmak değil. İçimize attığımız şeyler dışarı böyle çıkıyor. Birçok yöntemle bir sürü vektör geliyor ve dışavurumu böyle oluyor.

Urun: Bugüne kadar kendimizi en rahat hissettiğimiz, yaptığımız zaman içimize sinen şey enstalasyon oldu. Hem teatral bir durum var, hem insanların içine girebildiği, temas edebildiği bir mizansen var. "Yala ama Yutma" da oyuncular sahnede de var, monitörde de, projeksiyonda da. Derdimiz, bunlar arasındaki dengeyi hiyerarşik olarak kurmamak. Teknik imkânsızlıklardan, maddi kısıtlılıklardan dolayı hiç tam olarak uygulayamasak da, oyuncunun teknolojiyle imtihanı bu oyun. Oyuncunun kendi görün-

üğü, itelemediği işler çıkarmak. Ne kadar başarabiliyoruz, bilmiyorum, ama ona özen gösteriyoruz.

mediği, itelemediği işler çıkarmak. Ne kadar başarabiliyoruz, bilmiyorum, ama ona özen gösteriyoruz.

Daha evvel tiyatro sahnesinde çalışmış mıydınız?

Tezkan: Özen'in "Yakındağ'da Emanet" adlı oyununu yaptık. Santralistanbul'da performans olarak, sonra tiyatro sahnesinde teatral bir şey olarak yapıldı. Mekâna göre kurgulandı.

Urun: O oyunda ikimiz de sahnede idik. Üç-dört farklı forma soktuk, kurgusunu değiştirdik. 2006'daki ilk işimiz de bir performans: "Şimdi Bizim Evin Yerde Çukur Var" diye, kadınlık durumlarıyla ilgiliydi. Parçalı metinler yazmıştık. "People As Places As People" diye bir projemiz Paris'te bir galeride sergilendi, iki sene sonra burada bir performans haline getirildi. "Yala ama Yutma" da başkalarıyla iletişim kurmak, oyunculara yap-

mak istediğimizi anlatmaya çalışmak gibi bir deneyimi ilk defa yaşıyoruz.

Ayça, seni bu oyuna ya da tiyatro sahnesine çeken ne?

Damgacı: Kendi kuşağım içinde kendi pozisyonumu, derterimi anlatma kaygısı. Muhalifliği başka abilerden öğreniyorsun, ancak onlarla takıla takıla, o söylemleri öğrene öğrene, mesela "işte sendikada böyle konuşulur" diyorsun. Her şeyin biçimi, formu, adabı var. Muhalif olduğumu beş yaşından beri biliyordum, ama nasıl ifade edeceğim konusunda fikrim yoktu. Tiyatro sayesinde, Mahir Günşiray'ın yanında çıraklık yaparak bunu öğrendim. Hem kendini ifade etme dikusa, politik olma arzusu, hem ezik, korkak ve bit gibi hissetme gibi bir sürü durum var. "Yala ama Yutma" ekibi aynı jenerasyondan. Yeni bir dil yaratacak, meramımızı anlatacak bir sahne yaratmayı istediğim için böyle bir oluşumun içindeyim. Kendi sesini kendince çıkartmayı becerebilmenin verdiği bir tatmin arayışındayız. Kendince bir şey söylemenin tadı, kendi korkularını, arzularını, yüceltmelerini kendince harmanlamanın ve korumanın hazzı... Tiyatro kutsal bir sanat falan değil. "Sahnede olmanın hazzı, ah o alkışlar" gibi pis düşüncelere hiç sahip olmadım. (gülüyor) İşin en sıkıcı kısmı alkış. Ama bir tek seyirci tebessüm etti mi, dünyanın en büyük şeyidir, bir şey paylaşmışsındır. Fıkra anlattığında karşındakinin dolu dolu gülmesinden daha güzel bir şey var mı hayatta? Böyle bir arayış içinde olduğum için buradayım. "Gitmek" filmiyle beraber azınlık haklarının savunucusu gibi bir yere koyuyordu insanlar beni. Kendimden gayri bir imaj oluşuyordu. Geçen gün Zizek konferansta espri yapıyordu: "Çok meşgulüm, çünkü kendimle kendi imajım arasında gidip geliyordum." (gülüyor) **Romantik kızdan porno setine geçiş yeterince yıkıcı bir dönüşüm...**

Damgacı: Yıkmak lâzım. Yıkmadan sanat yapmanın ne zevki var? Kendi hapishaneni niye yaratasın? Kendin yaratıyorsun, sonra insanlar hapishaneni çok seviyor ve seni orada beslemeye başlıyorlar, fıstıkla, balla. Başka bir özgürlük alanı, sahne alanı aramak gerekiyor.

Melis Tezkan, Ayça Damgacı ve Okan Urun